

**ЗА ТРИЛОГИЯТА НА СИМО ЛАЗАРОВ:
 „СВЕТЛИНА“ (DVD) – „ПРИТЧА ЗА САВСКАТА
 ЦАРИЦА“ (CD) – „АРАХАНГЕЛИТЕ“
 (ДВОЕН CD), ПО КНИГИТЕ НА МОНИ
 АЛМАЛЕХ: „СВЕТЛИНАТА В СТАРИЯ
 ЗАВЕТ“, „ТЪМНИНАТА В СТАРИЯ ЗАВЕТ“,
 „САВСКАТА ЦАРИЦА, ЛИЛИТ И ГАРВАНЪТ“,
 „АРХАНГЕЛИТЕ В БИБЛИЯТА“**

РОСИЦА БЕЧЕВА⁶⁴

**ABOUT THE SIMO LAZAROV'S TRILOGY: „LIGHT“
 (DVD) – „TALE FOR THE QUEEN OF SHEBA“ (CD) –
 „ARACHANGELES“ (DOUBLE CD), ON THE MONY
 ALMALECH'S BOOKS: „THE LIGHT IN THE OLD
 TESTAMENT“, „DARKNESS IN THE OLD TESTAMENT“,
 „QUEEN, LILITH AND THE CROW“, „ARCHANGELS IN
 THE BIBLE“**

ROSITSA BECHEVA⁶⁵

Резюме: За музиката на Симо Лазаров в трилогията – един философски размисъл и интерпретация на тематиката и текста на книгите на Мони Алмалех, на вечните теми за добро-

⁶⁴ Росица Бечева. Главен асистент, д-р, департамент „Музика“, Нов български университет, София (e-mail: rbecheva@nbu.bg)

⁶⁵ Rositsa Becheva. Chief Assistant, PhD, Department of Music, New Bulgarian University, Sofia (e-mail: rbecheva@nbu.bg)

то и злото, предадени чрез средствата на електронната музика. За електронния звук – като обект и субект, за неговата роля и драматургичен потенциал, за стилистичните особености на разглежданата музика.

Ключови думи: електронна музика, компютърна музика, темброво пространство, многопластова пространствена композиция

Summary: About the Simo Lazarov's music in the trilogy – a philosophical reflection and interpretation of the theme and the text of Mony Almalech's books, the eternal themes of good and evil, transmitted through the means of electronic music. About the electronic sound – as an object and subject, for its role and dramaturgical potential, for the stylistic features of this music.

Keywords: electronic music, computer music, timbre space, multi-layered spatial composition

Настоящият доклад се явява продължение на изследванията ми върху композиторското творчество на Симо Лазаров – музикантът, който повече от 40 години работи за утвърждаване на електронното звукоизвличане в България, който и до днес продължава да създава произведения в областта на електронната и компютърната музика.

В хода на изложението ще бъде разгледана музикалната трилогия на Симо Лазаров: „Светлина“ (DVD) – „Притча за Савската царица“ (CD) – „Архангелите“ (двоен CD), базирана на книгите на Мони Алмалех: „Светлината в Стария завет“, „Тъмнината в Стария завет“, „Савската царица, Лилит и гарванът“, „Архангелите в Библията“. Ще бъде направен опит за извеждане аспектите на електронното звукоизвличане (електронният звук като обект и субект, неговата роля и драматургичен потенциал) и интерпретацията, идеите за темброво пространство, стилистичните особености на разглежданата музика.

В контекста на случващото се през годините, направените на-

блюдения дават основание за извод, че музиката на Симо Лазаров е неговото ярко съприкосновение с вечните теми в изкуството. Пример в това отношение са авторските синтетични спектакли [Бечева 2018, с. 307], в които творецът се обръща към митологични теми и сюжети, към съвременни теми (като темата за алиенацията в съвременното общество), към вечните теми за доброто и злото, любовта, незримите неща, общочовешки идеи („Божественото начало“, „Музата“, „Небесни сфери“, „Гласовете на Орфей“, „Сливания“ и др.). Тези теми, намиращи отражение не само в мащабните звукови платна, но и в произведенията в по-малки форми, са интерпретирани по различен начин през годините. В тази връзка, музикалната трилогия на Симо Лазаров на библейска тематика се явява като един философски размисъл и интерпретация на тематиката и текста на книгите на Мони Алмалех, на вечните теми за доброто и злото, предадени от композитора чрез средствата на електронната и компютърната музика в нова среда. Музиката на трилогията се явява като една художествена цялост, в която, като естетически завършен проект, всяка една от отделните части е в органическа връзка с останалите.

Процесът на създаване и превръщане на отделните части в художествена цялост преминава през различни етапи. В исторически ракурс, идеята за създаване на отделните проекти беше проследена от мен чрез интервюта с двамата автори. Освен проучените интервюта, база за изследване бяха и множеството аналитични разговори (проведени в пространството на Нов български университет), на които съм имала възможността да присъствавам.

В своя анонс при представяне на фрагменти от музикалната трилогия на втория юбилеен концерт на Симо Лазаров (състоял се на 12 март 2018 в Центъра за култура и дебат „Червената къща“ в София) проф. Мони Алмалех⁶⁶, д.ф.н. споделя [Lazarov 2018]: „В

⁶⁶ Проф. д.ф.н. Мони Алмалех е дългогодишен преподавател в Нов български университет, автор на многобройни лингвистични и семиотични трудове върху цвета в езика, литературата, фолклора, Библията. Сред тях: „Семантика и синтаксис“, „Семиотика на цвета и някои символи“, „Светлината в стария завет“. Вж. [Алмалех 2006-2011].

сърцевината на книгите, към които Симо Лазаров прояви интерес, стои цветът. Преди повече от 20 години, заради интереса на мои студенти от Нов български университет, аз стартирах изследването върху цветовете в Библията. Оказа се, че видовете светлина и видовете тъмнина са много по-богати на символика, отколкото думите „бяло“ и „черно“. Отдавна мечтаех по книгите ми, или по части от тях, да се направи музика, но тук трябваше да разговарям с автор, който има отношение към библейската тематика и вкус към мултимедийното ѝ разработване. В Нов български университет, в среща-разговор аз представих на проф. д-р Симо Лазаров моята мечта да се композира музика с визуални разкази, която да третира библейските проявления на небесните сфери, любовта, висини и падение на човешкия дух. Така днес вие ще чуете и видите плодовете на нашето сътрудничество. Освен удоволствието да си сътрудничим със Симо Лазаров, аз имам чувство на удовлетворение, че една от задачите на моите книги – да послужат за информиране, за база на нови интерпретации, за по-нататъшна работа върху библейски теми и от други хора, е факт в продуктите, излезли изпод електронното перо на Симо Лазаров.“

Проследяването на хронологията на събитията (представянията на отделните части) показва, че на 27 юли 2016 от 16:00 ч. е предпремиерата на мултимедийния проект „Светлина“ – сценарий и визуален разказ Мони Алмалех, електронна музика Симо Лазаров, *DVD дизайн* Илия Кожухаров, *видео* Иван Караиванов, с гласовете на: Ева Волицер, Веселин Калановски, равин А. Шмуелов, равин Д. Бири, И. Радвински, М. Алмалех. Проектът, реализиран с подкрепата на Централния фонд за стратегическо развитие към Настоятелството на Нов български университет, е представен в Аулата на НБУ, а за студентите от специалност „компютърно музициране“ събитието е транслирано и в мрежата на Фейсбук. Радиопремиерата е на 7 септември 2016 г. в „Нощен хоризонт“ по БНР. Премиерата на проекта в рамките на Международния форум-фестивал „Вселената на компютърната музика 2016“, е на 15 декември 2016 г. от 17:00 ч. в НБУ, Корпус 1, зала 511 (Учебно-практически и изследователски център за компютърно музициране и компютър-

на звукообработка „Станислав Станчев – Стенли“).

Втората част от музикалната трилогия – CD албумът „Притча за Савската царица“ („Tale of the Queen of Sheba“) има своята радиопремиера в предаването „Картини от една изложба“ по програма Хоризонт на БНР на 6 май 2017 г. от 21:00 ч. Представянето на „Притча за Савската царица“ на живо, в концепцията на „моноспектакъл“ (в който според композитора е възплътена идеята за материализиране на звука в спектакъл), е в рамките на Международния форум-фестивал „Вселената на компютърната музика 2017“, на 04.12.2017 г. [The Queen of Sheba by Simo Lazarov and Mony Almalech], НБУ, зала 511, Корпус 1 – с участието на Даниела Ганчева и студенти от департаментите „Музика“ (специалност „Електронна и компютърна музика“, „Тонрежисура“), „Нова българистика“ и „Театър“ НБУ.

Първото представяне на двойния CD „Архангелите“ (базиран на книгата на Мони Алмалех „Архангелите в библията“) е на живо, на 12 март 2018 г., на юбилейния концерт на Симо Лазаров, състоял се в Център за култура и дебат „Червената къща“ (в рамките на юбилейната вечер са представени и фрагменти от първите 2 части от трилогията: „Светлина“ и „Притча за Савската царица“) [Lazarov, Jubilee concert 2018]. На 7 април 2018 г. е радиопремиерата на албума, в предаването за концептуални албуми „Картини от една изложба“ по програма Хоризонт на БНР. Двойният CD „Архангелите“ е представен и в рамките на Международния форум-фестивал „Вселената на компютърната музика 2018“, на 04.12.2018 г., НБУ, Корпус 1, зала 511.

Моята визия на изследовател по отношение музиката на трилогията е свързана с представата за художествено цяло, в което всяка една от частите е като изкусно нарисуван звуков пейзаж, представящ музика, отличаваща се с тембрално богатство. В музиката на трилогията се докосват различните светове – на естетиката и библеистиката, реално и виртуално, тя отвеща слушателя в специфични духовни пространства. Творческият прочит на композитора включва силно асоциативно мислене, многозначност на изказа и внушението, образно богатство, което, от друга страна,

намира отражение в идеите за тембово пространство, различните подходи по отношение на електронния звук – като носител на значения, изграждането на звуковата тъкан и звуковите структури, употребата на най-съвременен електронен инструментариум при реализацията на проектите (софтуерна среда).

В своя анонс на предпремиерата на мултимедийния проект „Светлина“, проф. Мони Алмалех, д.ф.н, споделя, че вниманието е насочено върху корелацията „физически параметри на светлината – семантично влияние на думите“, изразена в стилистиката на електронната музика.

Метафоричният текст на „Светлина“, опоетизирал първосътворената Светлина (която в някакъв смисъл е пълна абстракция за Човека), Божествената Светлина, юдейската представа, че първосътвореното са светлината, буквите и Словото, че чрез Божествената светлина Адам и Ева контактуват пряко с Бога-Отец преди грехопадението, светлината като озаряване, зора, изгрев или разсъмване, семантичната трансформация на идеята за светлина – като интелектуална и духовна светлина, интелектуална и духовна съзидателност – въздейства не само върху езиковото, но и върху културалното съзнание. „Визуалният разказ включва 15 оригинални картини на Мони Алмалех и техни версии, обработени от автора с няколко софтуерни програми; снимки, публично притежание, доставени от интернет. Картините и снимките са подредени и анимирани от Мони Алмалех, така че да обясняват ивритските думи и да съответстват на електронната музика. Композицията „Светлина“ е музикалният разказ и интерпретация на Симо Лазаров за библейските видове светлина, така както съществуват в иврит – преводими и непреводими.“ Самият композитор счита, че създадената музика е в добрите традиции на класическата (чистата) електронна музика, в която звуковият обект е представен в своето развитие.

Моята визия за мултимедийния проект „Светлина“ е, че синтетичният подход, залегнал в основата на неговото изграждане, е свързан с идеите за различна знакова натовареност, еkleктика, което, от друга страна, намира отражение по отношение на съче-

таването на идеи от литература, семиотика и музика, по отношение на музикалното изграждане. Този тип синтетичност – предизвикателство както за създателя на сценария и визуалния разказ Мони Алмалех, така и за композитора Симо Лазаров, има отношение както към композиторското решение, така и към поставянето на текста в нова роля в цялостното образно внушение. Ритъмът на протичането се създава от текста, от взаимодействието на музиката и текста – музиката на Симо Лазаров като аспект на композиторското присъствие и интерпретация на литературната идея на текста на Мони Алмалех, с неговата семантична натовареност. Музиката, която в драматургичното изграждане се явява средство за създаване на необходимата атмосфера, като медиатор между текста с неговите послания и аудиторията, като коментатор, като контрапункт, като съдържателно пространство и елемент за въздействие, пресъздава идеите на текста чрез средствата на електронната музика.

В създадените абстрактни звукови платна, със силно образно-асоциативно внушение и ярка тембралност, в изграждането на които са използвани синтезирани тембри, разнообразни звукови текстури, звукови смесвания, процесирание, са вплетени символиката и многозначността, идеите за хаоса и сътворението, за светлината и съзиданието, за универсума. Мултимедийното решение се явява друго тълкувание на идеите, а неговото фрагментарно поднасяне е с цел зрителят да изгради самостоятелна представа. Използваните изразни средства от различни видове изкуства и тяхното умело съчетаване при реализацията на проекта „Светлина“, дават възможност за едно многоаспектно пресъздаване на идеята и постигане на по-голямо емоционално въздействие. Една от оригиналните характеристики на тази част е присъствието и вплитането на различни езикови пластове в музикалната тъкан. В тази връзка следва да се спомене използваният от композитора похват по отношение на отделните гласове – мъжки и женски, при който произнасяното от тях – фонемите, слогове, словосъчетания – е артикулирано, ритмизирано, електронно процесирание, насложено в една решетъчна структура. В този подход се откриват и еле-

менти на *Sprachkomposition*⁶⁷ – пречупени през личната визия на композитора Симо Лазаров.

Композиционен белег, представителен за стила на Симо Лазаров, са търсенията по отношение на пространствеността.

Във връзка с пространствения аспект, композиторът споделя, че дискът е направен в долби съраунд вариант 5.1.: „интонацията се чувства пълноценно, а движението на звука в пространството оказва огромно въздействие върху съзнанието на слушателя“ (по Симо Лазаров) [Светлина 2016]. Всъщност в „Светлина“ пространствеността е търсена на различни нива – във вътрешната структура на различните/отделните пластове в композицията (панорамни ефекти – предни, задни, ниски и високи планове).

Вече бе казано, че втората част от трилогията е със заглавие „Притча за Савската царица“. Либретото и текстът са върху мотиви от книгата на Мони Алмалех „Савската царица, Лилит и гарванът“ (2015). Картини: Мони Алмалех и Андрей Янев (трак 12). Дизайн: Илия Кожухаров (Нов български университет). Предпремиера на две части – 21 март 2017 – Център за компютърна музика и саунд дизайн на НБУ.

Във връзка с радиопремиерата, в анонса към предаването от 6 май 2017 г., е отбелязано следното: „От всички книги в Стария Завет нито една не е толкова трудна за тълкуване като „Песен на песните, от Соломона“ – прекрасен, но загадъчен текст. Сред множеството хипотези професор Мони Алмалех предлага свой прочит в студията „Савската царица“ (2015) и в романа „Савската царица, Лилит и гарванът“ от същата година [Алмалех 2015]. Той се придържа към твърдението, че именно любовта на Соломон и

⁶⁷ „През втората половина на 50-те години на ХХ век в европейската музика се появяват творби, получили в немскоезичното музикознание наименованието *Sprachkomposition* (езикова композиция). Те се характеризират с използването на езиковите фонемни и техните акустични особености като звуков материал, с което очертават напълно нов тип композиционно мислене. За пионер на този жанр се смята Щокхаузен – на него принадлежи цяла поредица от произведения от този род. Към тях се отнасят „Песен на отроците“ (1956), „Моменти“ (1962 – 1969), „Stimmung“ (1968)“. Вж. [Лейпсон 2016].

Савската царица е възпята в „Песен на песните“. Библейската книга по този начин представя диалога между Соломон и Суламид, която е владетел на Етиопия, т.е. Савската царица. Този сюжет вдъхновява музиканта проф. Симо Лазаров ето така: „Исках да създам произведение с епичен характер. Не бях се обръщал към библейските книги, а смятах, че вече е време. Вдъхновението ми беше провокирано първо от идеите, споделени с Мони Алмалех и реализирани в първата наша обща продукция „Светлина“, издадена на DVD. Впоследствие се оформи и идеята за „Савската царица“, а оттам – и за трилогията с трета част „Архангелите“. Опитвах се да пресъздам с музика природата, атмосферата на онова време и разбира се, любовта“. „Петнадесетте пиеси в албума (с времетраене 72 минути – бел. моя, Р. Б.) са интерпретацията на Симо Лазаров за срещата на двамата владетели и за тяхната любов, крачеща свободно през хилядолетията. Контекстът на любовта включва красотата на Ерусалим – с порти и градини, с двореца, живота и интригите в него, с жените на Соломон, дипломатията и пиршествата, а и с качествата му като съдия, пророк, цар, любим на Бога, но и наказан от него.“ [Картини от една изложба 2017].

Направените наблюдения дават основание за извод, че във втората част на трилогията „Притча за Савската царица“, превес има мелодичното начало. Заглавията на отделните части насочват асоциативното мислене. В основата на музикалната драматургия е сюжетността. Тембровата драматургия определя логиката в развитието и е в основата на формално-структурното решение за всяка една от отделните части. Богатата електронна оркестрация варира от величествено симфонична до съзерцателно спокойна. Дългите звукови площи, в съчетание с тембъра на медни духови и щрайх в „Дворецът на Соломон“, създават представата за симфонична звучност. Репетитивност и абстракция са в основата на изграждането на „Екзотичен народен танц“. Бляскава, вибрираща звучност се наблюдава в „Големите порти на Йерусалим“. Прозрачната звучност в „Градините“ създава усещане за съзерцателност.

Представянето на музиката на втората част на трилогията като моноспектакъл не е случайно. В контекста на цялостното

композиторско творчество на Симо Лазаров, в идеята за моноспектакъл намират отражение концепциите на твореца за съвременен дигитален пърформанс. Присъствието на изпълнител добавя човешкия аспект към цялостното въздействие и експонирането на идеите, една по-различна комуникация с публиката, водеща до по-различен естетически резултат. Внедряването на изпълнител се явява своеобразно разширяване на жестиката, на комуникативната структура на композицията не само в слушателски, но и в изпълнителски аспект. Двуетичното представяне на текста – на английски и на български, наслагването на слухови и визуални представи – от едновременното провеждане на звучащ в реално време текст и неговото мултимедийно експониране, е свързано с идеите за интертекстуалност като интерпретаторски подход, идеите за многоплановост в развитието и образното внушение чрез напластяване на музикална и фонетична акустика. (В тази връзка би могла да се направи препратка в естетически контекст, към произведението „Химни“ на Щокхаузен.)

Интересен факт във връзка с историята на създаване на третата част от трилогията „Архангелите“ е, че първоначално Симо Лазаров (в творчески тандем с музиканта Юли Анков⁶⁸) създава музиката, след което на базата на своите асоциации и представи Мони Алмалех дава имената на отделните тракове на тази 160-минутна музикална продукция. Това, от друга страна, е показателен факт, че двамата автори „мислят в една посока“, а тяхната творческа комуникация е достигнала ново измерение.

Подробни сведения за характера на библейските персонажи и техните функции проф. Мони Алмалех дава в своята книга „Архангелите в Библията“⁶⁹ [Алмалех 2013]. Пояснения от автора,

⁶⁸ Вокал, китара, ударни инструменти, програмиране, участник в концертната реализация още на първите синтетични спектакли на Симо Лазаров.

⁶⁹ В анонс за книгата е отбелязано следното: „Изданието дава изчерпателен отговор на всички възможни питання за тези невидими същества, но не чрез художественото внушение и личната фантазия на автора, а чрез методите на научния подход. Проф. Алмалех детайлно декодира ивритските названия на различните видове ангели според термините в Стария за-

относно характеристиката на библейските персонажи могат да бъдат открити и в анонсите, проведените разговори и интервюта във връзка с представянията на двойния албум. Сведения за двойния албум „Арахангелите“ са дадени и в анонса към радиопредаването „Картини от една изложба“ от 7 април 2018 г., във връзка с неговото представяне.⁷⁰

Относно начина на работа по създаване на албума и неговата музика, композиторът споделя в предаването, че (по Симо Лазаров) [Картини от една изложба 2018]: „фундаментът на композициите са книгите на Мони Алмалех, но всички рисунки, които той в качеството си на художник е предоставил, „участват“ в неговата визия за това каква трябва да бъде и музиката. Повечето от тракотовете в този албум са изградени на базата на живото свирене – по вертикал няма обработка, няма наслагване – всичко това носи

вет. Например архангелите са два вида: според собствени им имена като Михаил, Гавраил, Рафаил и др., и според съществителните нарицателни в множествено число, като серафими, херувими, офаними. Професорът прави анализ на названията и какво се крие зад тях като знамение, защото самите наименования са код, който остава непреводим в индоевропейските езици. По този начин разтълкуваните имена ни дават информация за същността, особеностите и функциите на архангелите.“ [„Архангелите в Библията“ 2013].

⁷⁰ В анонса за двойния албум „Архангелите“, във връзка с неговото представяне, радиоводещият Сергей Шишов отбелязва следното: „Архангелите са същества, които вълнуват хората, изповядващи някои от световните религии – християнството, юдаизма и исляма – защото са пратеници на Бога. Те пазят, изпитват хората, наказват ги, изпълняват различни задачи, поставени от Единия Бог. Всяко тяхно участие в Библията или е елемент на чудо, или е мистичен разказ за Божественото равнище. Какво са архангелите – прозрачни същности, крилати същества, помощници на Бог, огнени същества или идеални същности, способни да се преобразяват в човешки облик, енергии, участващи в Сътворението... Произведението следва декодирането на имената и качествата на архангелите чрез ивритската езикова картина на света: Михаил, Гавраил, Рафаил, Уриел, Салтиил, Йехудиил, Варахиил, серафими, херувими, Божиите войнства, Тронът на Господ и т.н. Преводът на езика на електронната музика не пропуска темата за падналите ангели, както и архангелските равнища на Войната на синовете на светлината със синовете на тъмнината.“ [Картини от една изложба 2018].

една друга визия и концепция, защото живото свирене е истинското музициране, живото изпълнение носи емоция. Използвани са над 16 инструмента – по различен начин в различните композиции, но всичко на живо – без употреба на MIDI. В няколко трака се появява вокалът на Камена Балканска – обработен (електронно – бел. моя, Р. Б.).“

При предпремиерното изпълнение, което се състоя на 12.03.2018 г., фрагменти от „Архангелите“ бяха представени в изпълнение „на живо“ – с участието на проф. д-р Симо Лазаров (синтезатори, програмиране, Теремин), Юли Анков (китара, перкусии), Камена Балканска (вокал) – в един по-различен аранжимент. Композиторият-изпълнител Симо Лазаров моделира творческия процес на сцената – присъстващите имаха възможността да усетят силата на емоционалното въздействие на електроакустичното звучене, на един по-различен тембров и динамичен синхрон, на едно съчетание от звучности, в което присъствието на вокал (с процесиране в реално време) и специфичното звучене на Теремин поддържаше усещането за музикално дихание, добавяше една нова жестика и комуникативност.

Направените наблюдения дават основание за извод, че в третата част от трилогията – „Арахангелите“, композиторият Симо Лазаров прибегва до инструменталната игра и импровизацията при реализацията на идеята. В музиката са вплетени мистицизъм, съзерцателност, медитативност, а едновременно с това – и усещане за звуков континуум и специфична атмосфера, за прошепнати подтекстове. За този албум, разглеждан в контекста на цялото композиторско творчество на Симо Лазаров, може да се каже, че разчупва собствените му стилистични рамки. Това е един албум с огромно тембрално богатство, в който Симо Лазаров въвежда нови и различни измерения на звуково равнище и по отношение на структурирането на музикалната композиция – от една страна, имаме отправки към познати звукови конвенции, а от друга – към съвременни жанрове от областта на електронната музика (New Age Music, ambient похвати, glitch sound и звукови ефекти). Това е свързано, от една страна, с идеята на композиторията да ни предста-

ви музикалната образност и звука като семантични маркери, чрез които ни въвежда в света на книгите на проф. Мони Алмалех, в които на преден план са теми като: макросемантиката на света, микрометафориката в рамките на макрометафориката, макроцветовата категория. В музиката на Симо Лазаров са вплътени и идеите за трансмисия между светлина и тъмнина, между черно и бяло, между мрак и просветление, които намират отражение в идеята за жанрова трансмисия в музикалната композиция.

В заключение бих искала да отбележа, че в контекста на цялото композиторско творчество на Симо Лазаров, в музиката на трилогията намират отражение обобщеният звуков опит и водещи за композитора подходи и идеи. В спецификата на създаденото художествено пространство, в синергията музика-текст намират отражение многозначността и символиката на текстовете, търсенето и представянето на универсалии. В музикалната трилогия се открива една от трайните тенденции в композиторския метод на Симо Лазаров, която го свързва с идеите на музикантите, чувствителни към взаимодействието между звука и визуалната страна – електронният звук с неговия визуален контекст, идеята за синтез на изкуства (в тази връзка, нека си припомним, че водеща идея в концепцията за авторски синтетичен спектакъл на Симо Лазаров е тази за синтеза на изкуствата). По отношение изграждането на музикалната образност и структурирането на музикалната тъкан в музиката на трилогията, се откриват подходи, характерни за музиката на авангарда – игровият подход, метафората, лабиринтът, идеите за интертекстуалност, за театрализация на музиката, постмодерният музикален синтаксис. Водещи при функционалното изграждане на музикалната форма и музикалната драматургия са идеите за „тембово пространство“, за многоплановост в представянето, за *многопластова пространствена композиция (multi-layerd spatial composition)*⁷¹.

Пренасяйки темата в контекста на световната електронна

⁷¹ В своята лекция „Four Criteria of Electronic Music“; Щокхаузен пояснява понятието „многопластова пространствена композиция“ [Stockhausen 1971, с. 105].

музика, в естетически и музикално-технологичен контекст, музикалната трилогия на Симо Лазаров по книгите на Мони Алмалех, със своето звуково майсторство и съвременни звукови измерения ни отвежда, от една страна, към пространствата на класическата електронна музика (визирам творчеството на композитори като Щокхаузен, Варез, Ксенакис), а от друга, към експерименталната електронна музика.

Не би било пресилено да се каже, че това е поредният творчески връх, с който композиторът Симо Лазаров поставя нови жалони.

РЕФЕРЕНТНИ ИЗТОЧНИЦИ

Библиография

- АЛМАЛЕХ, Мони, 2013. Архангелите в Библията. София: АИ „Проф. Марин Дринов“. ISBN 978-954-322-571-2. [ALMALECH, Mony, 2013. Arhangelite v Bibliata. Sofia: AI „Prof. Marin Drinov“. ISBN 978-954-322-571-2.]
- АЛМАЛЕХ, Мони, 2015. Савската царица, Лилит и гарванът. София: Кибееа. ISBN 978-954-474-710-7. [ALMALECH, Mony. Savskata Tsaritsa, Lilit i garvanat. Sofia: Kibea. ISBN 978-954-474-710-7.]
- АЛМАЛЕХ, Мони, 2010. Светлината в Стария Завет. София: Кибееа. ISBN 978-954-474-538-7. [ALMALECH, Mony, 2010. Svetlinata v Staria zavet. Sofia: Kibea. ISBN 978-954-474-538-7.]
- АЛМАЛЕХ, Мони, 2017. Тъмнината в Стария Завет. София: Кибееа. ISBN 978-954-474-754-1. [ALMALECH, Mony, 2017. Tamninata v Staria zavet. Sofia: Kibea. ISBN 978-954-474-754-1.]
- БЕЛТРАНДО-ПАТИЕ, Мари-Клер, 1997. История на музиката: Ч. 1: Западноевропейската музика от Средновековието до днес. София: Музика. ISBN 954-405-071-X. [BELTRANDO-PATIER, Marie-Claire, 1997. Istoria na muzikata: Ch. 1: Zapadnoevropeyskata muzika ot Srednovekovieto do dnes. Sofia: Muzika. ISBN 954-405-071-X.]
- БЕЧЕВА, Росица, 2018. В света на електронната музика на Симо Лазаров. София: Нов български университет. ISBN 978-619-233-011-8. [BECHEVA, Rositsa, 2018. V sveta na elektronnata muzika na Simo Lazarov. Sofia: Nov Balgarski Universitet. ISBN 978-619-233-011-8.]

Интернет публикации

- КОСТАКЕВА, Мария, 2007. Авангардът – някога и сега... Новата музика и компютърната технология. Култура [онлайн]. год. 41 (2480) [прегледан 17 март 2018] Достъпен на: <http://www.kultura.bg/bg/article/view/13581> [KOSTAKEVA, Maria, 2007. Avangardat – nyakoga i sega... Novata muzika i kompyutarnata tehnologia. Kultura [online]. god. 41 (2480) [viewed 17 March 2018] Available on: <http://www.kultura.bg/bg/article/view/13581>]
- КОСТАКЕВА, Мария, 2000. Метафоризирането на света през XX век. Моделът на многоизмерното неразчленимо цяло в новата музика. Култура [онлайн]. год. 20 (2131) [прегледан 17 март 2018] Достъпен на: <http://www.kultura.bg/bg/article/view/4049> [KOSTAKEVA, Maria, 2000. Metaforizirano na sveta prez XX vek. Modelat na mnogoizmernoto nerazchlenimo tsyalo v novata muzika. Kultura [online]. god. 20 (2130) [viewed 17 March 2018] Available on: <http://www.kultura.bg/bg/article/view/4049>.]
- ЛЕЙПСОН, Людмила, 2016. Sprachkomposition „Stimmung“ на Карлхайнц Щокхаузен като знак на времето. Алманах на Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ [онлайн] (8) [прегледан 17 март 2018] Достъпен на: <https://almanac.nma.bg/sprachkomposition-stimmung-на-карлхайнц-щокхаузен-като-знак-на-времето> [LEYPSON, Lyudmila. Sprachkomposition „Stimmung“ na Karlheinz Stockhausen kato znak na vremeto. Almanah na Natsionalna muzikalna akademia „Prof. Pancho Vladigerov“ [online]. (8) [viewed 17 March 2018] Available on: <https://almanac.nma.bg/sprachkomposition-stimmung-на-карлхайнц-щокхаузен-като-знак-на-времето>.]
- СТОКХАУСЕН, Karlheinz, 1971. Four Criteria of Electronic Music [online] [viewed 17 March 2018] Available on: https://monoskop.org/images/c/c3/Stockhausen_Karlheinz_1972_1989_Four_Criteria_of_Electronic_Music.pdf

Аудио и видеоматериали от интернет

АЛМАЛЕХ, Мони, 2006-2011. Litternet.bg [онлайн] [прегледан 17 март 2018] Достъпен на: https://litternet.bg/publish17/m_almaleh/index.html [ALMALECH, Mony, 2006-2011. Litternet.bg [online] [viewed 17 March 2018] Available on: https://litternet.bg/publish17/m_almaleh/index.html.]

„Архангелите в Библията“ с премиера в „Хеликон-България“, 2013. Lira.bg [онлайн] [прегледан 17 март 2018] Достъпен на: <https://lira.bg/archives/55227> [„Arhangelite v Bibliyata“ s premiера v „Helikon-Bulgaria“. Lira.bg [online] [viewed 17 March 2018] Available on: <https://lira.bg/archives/55227>]

„Архангелите“ от Симо Лазаров, 2018. *Картини от една изложба със Сергей Шишов* [онлайн] [прегледан 17 март 2018] Достъпен на: <http://www.kartiniotednaizlojba.com/index.php?p=3&id=411>

Симо Лазаров „Притча за Савската царица“, 2017. *Картини от една изложба със Сергей Шишов* [онлайн]. 06.05.2017 [прегледан 17 март 2018] Достъпен на: <http://www.kartiniotednaizlojba.com/index.php?p=3&id=364> [Simo Lazarov „Pritcha za Savskata tsaritsa“, 2017. *Kartini ot edna izlozhba sas Sergey Shishov* [online]. 06.05.2017 [viewed 17 March 2018] Available on: <http://www.kartiniotednaizlojba.com/index.php?p=3&id=364>.]

„Светлина“ – проф. Мони Алмалех, проф. Симо Лазаров. Българско национално радио. Нощен Хоризонт [онлайн]. 07.09.2016 [прегледан 17 март 2018] Достъпен на: <https://www.youtube.com/watch?v=60SzrAv6oGI> [„Svetlina“ – prof. Mony Almalech, prof. Simo Lazarov. Balgarsko natsionalno radio. Noshten Horizont [online]. 07.09.2016 [viewed 17 March 2018] Available on: <https://www.youtube.com/watch?v=60SzrAv6oGI>.]

LAZAROV, 2018. *Kartini ot edna izlozhba sas Sergey Shishov* [online]. 07.04 2018 [viewed 17 March 2018] Available on: <http://www.kartiniotednaizlojba.com/index.php?p=3&id=411>

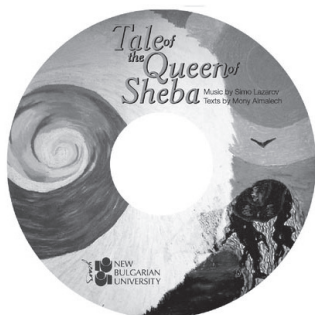
Simo Lazarov's Jubilee. Multimedia Program: Light, The Queen of Sheba, The Archangeles. Youtube.com [online] [viewed 17 March 2018] Available on: <https://www.youtube.com/watch?v=wa2Pf6ljhoY>

The Queen of Sheba by Simo Lazarov and Mony Almalech. Youtube.com [online] [viewed 17 March 2018] Available on: <https://www.youtube.com/watch?v=nbPBiJ8tdkg>

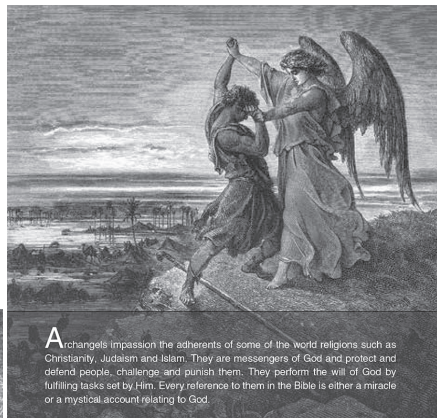
Приложение

Изображение № 1.
Обложка на DVD „Светлина“

Изображение № 2.
Обложка на CD „Пътча за савската царица“

Archangels impress the adherents of some of the world religions such as Christianity, Judaism and Islam. They are messengers of God and protect and defend people, challenge and punish them. They perform the will of God by fulfilling tasks set by Him. Every reference to them in the Bible is either a miracle or a mystical account relating to God.

Изображение № 3. Части от обложката на двойния CD „Архангелите“